

YILI
1944

DERME

SAYI
15

Malatya Halkevi tarafından neşrolunan gayrimevkut Dergi

<i>Yirmibirinci yıldönümü</i>	<i>Melâhat SEZENER</i>
<i>Eski Malatyada yarım saat</i>	<i>Münir MELÂL</i>
<i>Pınarbaşı (Şiir)</i>	<i>Arif Nihat ASYA</i>
<i>Malatyalı meşhur simalardan: Niyazi</i>	
<i>Memet Misri</i>	<i>İbarhim CENGİZALP</i>
<i>Tarih bir tekerrürmüdür</i>	<i>Osman ERBAŞ</i>
<i>Gerçek masal (Şiir)</i>	<i>Melâhat SEZENER</i>
<i>Bir başarı bayramından.</i>	<i>Süphiye CANDAS</i>
<i>Veda (Şiir)</i>	<i>Nafiz KIZILDAĞ</i>
<i>Anadoludan selâm (Şiir)</i>	<i>Ömer DİLEK</i>
<i>Atasözlerinin Psikolojisi</i>	<i>Muhtar ERDEMER</i>
<i>Sanat ve işçilik</i>	<i>Süreyya ÜLGÜRAY</i>
<i>Arapkir düğünü</i>	<i>Şemsi BELLİ</i>

Yirmi Birinci Yıl Dönümü

Yazan ; Melâhat SEZENER

Hepimizin en titiz bir özenle, coşkun bir sevgenlikle üzerine titrediğimiz candeğer armağan, bugün yirmibirinci yaşına ulaşıyor. Bir çok emek, alınteri, üstün özveri, yüzbinlerce kahraman yürekten dökülmüş sıcak ve temiz kanın bahasına elde ettiğimiz bu en sevgili varlığımız, gençlik ve tazeliğin en parlak çağına yetişmiş bulunuyor.

O, daha al yüzlü, güneş gözlü bir çocukken bütün dünyanın imreniş ve hayretini üzerimize çekmiş, öleni diriltmiş, cançekişen hastaya şifa sunmuş, bozkırı cennet, çölü cennet yapmıştı.

Türk Cumhuriyeti, geri, fena, çirkin, yanlış ne varsa hepsini artık rağbet edilmez, hırçın ellerde parçalanmış kırık, dökük bir oyuncak gibi yokluğun derinliğine fırlatarak doğduğu ülkeye ebedi güneşlerin, ebedi dirilişin ve mutluluğun müjdesini getirdi. Bugün maddi ve manevî değer diyebileceğimiz nemiz varsa giyinişimiz, düşünüşümüz, dilimiz, tarihimiz, özgen ve mutlu yaşayışımız, nihayet gözlerimizdeki bu parlak ışık, dudaklarımızdaki bu tatlı gülüş çizgisi hep bu uğurlu, mesut (Doğuş)un eseridir.

Onsekiz milyon Türkün yüreğinde sevgisi tanrısal bir çağlıyan gibi kabaaran bu aziz varlık, her yıl biraz daha büyüyüp serpilerek, sağlık ve kudretini her yıl biraz daha arttırarak yirmi birinci baharına ulaştı. Ezelden vurgun bulduğumuz bu müşterek sevgili şerefine bugün nekadard sevinç ve öğünç duysak yine azdır.

Cumhuriyetimizin, bir daha hiç ışıklanmıyacakmış gibi kararan bahtsız yurt ufuklarını güneşi bile kıskandıracak ebedi bir nurla aydınlatmasına saik olan büyük kahtaman artık aramızda bulunmasa da onun memnun ve müsterih bakışlarının mavi göklerden bize doğru çevrildiğini kalbimizle görebiliriz. Türkiye Cumhuriyeti daha nice yıllar var olacak . . Yurdumuza daha nice iyilik ve saadetler getirecek . . Her günümüz bir evvelkinden daha güzel olacak . . En büyümlüze beraber daha pek çok Cumhuriyet bayramlarını aynı duygu ve inanışla, yüreklerimizde şahlanan, özlerimizde sevinç çiğleri halinde biriken mutluluk ürperişleri içinde karşılayacağız.

Eski Malatya'da Yarım Saat . .

Yazan : MÜNİR MELÂL

Sandalyemiz üzerinde sâkin sâkin oturur, sessiz sessiz düşünürken elimize geçen bir çakı, durgun ruhumuzu harekete getirerek bize kesecek şey aratır. Halbuki, biraz evvel böyle bir şey düşünmemiş, böyle bir şey aramamıştık. Bir çiftteyi ele aldığımız zaman 'ava çıkmak istiyoruz. Çakının kesici bir alet, çiftenin avda kullanılan bir silâh olduğunu bilmek ve anlamak başka, çakı görünce kesmek, çifte görünce ava çıkmak arzusu yine başkadır.

Bu irili ufaklı ve çeşitli eserlerin beşer ruhundaki tesirleri ve akisleri onların maziye ait ruh ve hüviyetlerini de göstermeğe yarayan bir ölçüdür. Hatta bir çok zaman bu katı ölçü, tarih sahifelerinden daha belîğ bir ifade taşır ve daha doğru söyler. Mazinin omuzlarında bize kadar gelen sanat eserleri, heykeller, abideler ve hattâ kırık, dökük şeyler, bunları meydana getiren devrin edebi, sînâî dînt, malî, ve askerî kudret ve kabiliyetinin, hissi temayüllerinin en kuvvetli izlerini taşır.

Hiç bir tarihî malûmat olmadığını farz ederek elimizdeki bu ölçü ile Eskimalatya'da yarım saatlik bir gezintiye çıksaydık gördüklerimizden kısaca şöyle bir bilgi çıkarmak müm-

kün olurdu.

Şimdi bin nüfuslu bir köy olan Eskimalatya'nın etrafındaki sûr harabeleri, bu dünkü köyün yahut bir haftalık nahiyenin dün de böyle bir köy olmadığını gösterir zamanın bir türlü yıkamadığı bu yüksek divarlar, kuleler, kapılar, su hendekleri, binlerce yıl evvelki muhteşem hayatın, askerî hadiselerin, mimarî bilgisinin kudretini, bu şehrin ehemmiyetini anlatıyor. Yakınlarda bu ehemiyette bir sûrun bulunmaması onun bu muhite hâkim yaşadığını söyler.

İçeri girdiğimiz zaman ayakta duran ve yıkılan bir çok harebelerle karşılaşırız. Ulucami karşısındayız. Anlayorz ki, burası bir müs-lüman memleketidir. Bir çok cami ve minareler arasında kilise harabesinin görülmemesi, islâm hakimiyetinin tam delilidir. Bu cesamette bir cami, elbette bin nüfuslu bir köy için yapılmış değildir, burada en az seksen bin nüfus yaşamıştır. Caminin çinileri, kapıların kemerleri, taşların çiçekli oymaları, bânilerinin bedii zevkleri kadar çok eskiden beri burada yaşamış, ilerilemiş, kemale ermiş sanatkârların mevcudiyetine de delildir. Böyle bir eserin meydana gelmesi için yalnız para kâfi

değildir. Uzun senelerin yetiştirdiği mümtaz b'ir sanatkâr sınıfına ihtiyaç vardır. Bunların yetişmesi için sanatkârların yüz yıllarca irili ufaklı eserler üzerinde çalışması lâzımdır. Filhakika bunun da yapıldığını görüyoruz. Çünkü bu topraklar üzerinde halâ yaşayan bir çok izler vardır ve bu izler asıl bir sanat ile zenginliğin birleşmesinden meydana gelmiştir. Zenginlik sanatı beslemiş; sanat abideleri dikmiştir.

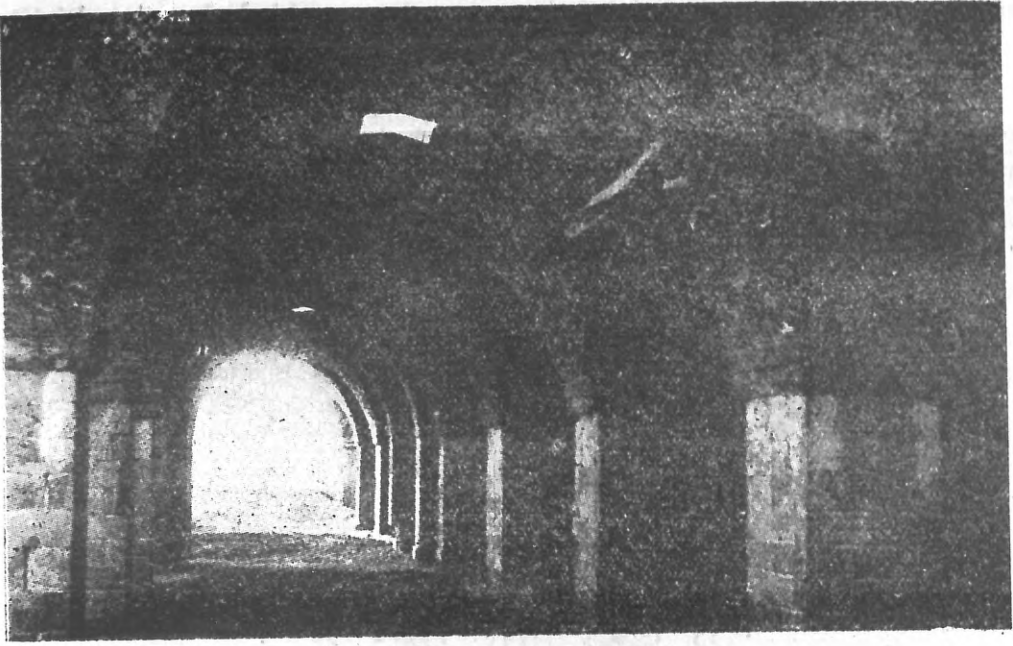
Dünkü haşmetinden pek az şey kaybeden bir kârvarsaray hâla karşımızda dim dik duruyor. Ve bize söylüyor ki, burası kârvanların sarayıdır, çünkü bu şehir mühim bir ticaret merkezidir, uzun yollardan ticaret karvanları geliyor, buraya bir çok şeyler getiriyor ve buradan götürüyorlar. Yollar üzerindeki yerler bu kârvanlarla Eskimalatya'ya bağlanıyor. Buradan alınan şeylerin ziraat mahsulü olması düşünülemediğine göre sanayi mamulâtı olması tabiidir. Şu hale göre Eskimalatya eski Anadolunun bir ticaret şehri olduğu kadar mühim bir sanat şehridir, mamulâtından elbette bir çok şeyler vardır, yarım saatlik bir ziyaret içinde elimize geçmeyen bu şeyler bize o devrin ihtiyaçları, zevkleri, karakteri hakkında fikirler verebilir.

Sûrlariyle askerî bir merkez halini almıştır, muhitin gençleri bu şehrin ileri yaşayışından çok şeyler

öğrenmiş demektir. Camileri, kervansarayları, mamur binalarıyla hakim yaşadığı anlaşılan bu şehrin bir ilim merkezi olmadığını iddia etmek mümkünmüdür? Bu güzellikler içinde huzur ve rahata ile yaşayanların bedii zevklerini, güzelliğe bağlarını düşünmemek kabilmidir? Öyle ise bu harabeler içinde mektepler, medreseler vardır ve burada âlimler, şairler yetişmiştir. İsimlerinin ehemmiyeti ikinci derecede kalır. Bize lâzım olan, bizden olmaları keyfiyetidir.

Mimarî Türk'tür, lâkin minareler biraz arap'tır. Anlaşıyor ki Eskimalatya'nın Suriye'ye uzanan bir yolu ve kolu vardır. Sanatın aslını şarktan, teferruatını cennetten almıştır. Minarelerin üzerindeki Türk zinetleri, burada yaşayanların, sanatı yalnız kopye eden iptidai insanlar olmadığını anlatıyor, kendilerinden bir şeyler ilâve edecek, onları kendi hüviyetleriyle mânâlandırarak kabiliyetle kimselerdir. Türk hüviyetiyle islâm dinini Türklerin ayağa kaldırdığını da bilmeyor değiliz. Sûrun dışında bir gazi mezarı eski harp sahnelerini el'an yaşıyor, şu farkla ki, dünün canlı ve kanlı harp meydanlarında bugün ölü bir tarih yaşıyor.

Mazisini yakından görmediğimiz bu yerler hakkındaki düşüncelerimiz doğrumudur? Buna, mazisini yakından gördüğümüz yerler hak-

kındaki düşüncelerimizle cevap verelim.

Ankara'da bir Ziraat Bankası ve bir Parti merkezi binası görüyoruz. Bu iki eser tamamiyle Türktür. Üzerinde, yapıldığı tarihler yazılı olmasa dahi anlıyoruz ki, 20-30 senelik mazileri vardır. Şehri dolaşıyoruz, bu sınıf binaların eşi yoktur. Anlıyoruz ki, o tarihlerde şarka derin bir bağıllık vardır. O tarihi yaşadığımız için iki eserin bu ifadesindeki manayı daha iyi anlamak mümkün oluyor. O senelerde böyle yalnız iki eser yapılması az olduğuna göre malî kudretimiz de az demektir. Bu devri de yaşadığımız için anladığımızda yanlış bir cihet yoktur. Ondan sonra Ankara'mızı

süsleyen yeni binalar geliyor. Bunların aynı tarihler içindeki çokluğın, memleketin esaslı bir değişiklik, bir inkılâp geçirdiğine delâlet etmez mi? Eski eserlerin asıllarını şarktan, yeni eserlerin ise asıllarını garptan almaları bu inkılâbın ehemmiyetini göstermez mi? Hakikat bunun aksimidir. Kısa bir zaman içinde bir çok eserlerin meydana getirilmesi o tarihlerin malî kudretini ifadeye kâfi değildir.

Ziraat Bankasının kemerlerine takılan bir göz, bu kıvrımlar içinde döne dolaşa bir uçtan diğer uca kadar ne tatlı hulyalarla devirler yapar. Hayallerimizi bu kadar kuvvetle işleyen bu binaların tesirlerini, o insanlara hakim olan divan ede-

biyatında bulmak mümkün değildir. Gözü hiç yormayan. hayalleri işletmeyen düz çizgili eserlerin sadeliği insanları daha maddî olmağa sürüklemeyebilir mi? Bu eserler içinde doğan gençliğin sade ve basit şiirleri bunun bir neticesi olmaktan uzak mıdır.

Tarih, Eskimalatya'yı, bizim eserler üzerinden okuduğumuz gibi mi

yazdı, yarınki Ankara'yı, bizim anladığımız gibi mi yazacak, bunu bilmiyorum. Yalnız, tarih kitapları kaybolursa bizi eserlerimiz üzerinden anlamağa çalışan ahfad bu hükmü verecek ve galiba da aldanmayacak . . .

MÜNİR MELÂL

Malatya

PINARBAŞI

Malatyanın Büyük Hemşerisi İNÖNÜ'ye

Birgün, çık Pınarbaşına
Beyaz köpüklere eğil...
Alnının çizgilerini
Suyla yıka, bulutla sil!

Fısıltısı yaprakların,
Bırakmıyacak peşini;
Rüzgârlar kendiliğinden
Üfliyecek ateşini.

Gölge dağlar, ılık dağlar
Ki kanatsız çıkılamaz...
Kanatlar söylesin, dinle;
Akar sular söylesin, yaz!

Uzaklaşa uzaklaşa
Sesler eriyip duracak...
Gece su borularının
Toprakta nabızı vuracak.

Bırak insin kayalardan
Derme çarpına çarpına;
Bırak indirsin yükünü
Şimal rüzgârı kapına!

Başını beklesin dağlar,
Mevsim ayağına gelsin!
Doğduğun yerde, ey 'hayat,
Geçtiğin yerden güzelsin!

Gece, gökler kuyumcusu
İncilerini tartacak...
Ve belki bir inciye de
Avuçlarına atacak.

Bir yaz çık pınarbaşına
Beyaz köpüklere eğil...
Alnının yazılarını
Suyla yıka, bulutla sil!

ARİF NİHAT ASYA

Malatyalı Meşur Simalardan

Yazan : Niyazi Mehmet MISRI

Malatya'dan çıkan meşhur simalardan birisi de hiç şüphesiz ki Niyazidir. Aslen bugünkü Malatya "Aspuzu,, lu olup M. 1677 yılında doğmuştur. [1] [2]

Babası Malatya eşrafından soğancı zade diye tanılan nakışbendi ricalinden Ali Çelebidir. Önce tarikatı aliyei halvetiye şeyhlerinden Malatyavî şeyh Hüseyin efendiye intisap etmiş, Âmit "Diyarı bakır,, Mardin Bağdata, gittikten sonra Mısır'a gelmiş burada da bir kadırı şeyhine intihap etmiş tahsilini bitirdikten sonra da Konya vilâyetindeki Elmalıda Ümmi Sinan hazretlerine intisap etmiştir. Daha sonra M. 1646 tarihinde İstanbula gelerek Sultan Ahmet civarındaki Mehmet paşa tekkesinde bir müddet kaldıktan sonra Bursaya gelerek camii kebir yakınındaki

[1] Şemsettin Sami "An asıl Anadoluda Soğanlı kariyesinden olup Mısırdaki tahsil ve ahzı inabet ettiği için Mısır lakabile dahi maruftur. ,, derse de bunu nereden aldığına dair bir kayıt olmadığı gibi belki sülâle bakımından soğanlı kariyesinden olabildiği gibi yine babası soğancı zade diye tanımaktadır. Niyazi maddesi.

[2] Malatya tarihinde birkaç defa yer değiştirmiştir, şehrin ilk nîvesi Aslantepe olup bilâhare eski Malatyaya taşınmış "1255,, H yılında Mısır meselesi sıralarında eski Malatyanın askerle dolması üzerine halk "Aspuzu,, denen bugünkü Malatyaya taşınmıştır ki Niyazi işte buralıdır.

medresede yerleşmiştir. [3] Bursaya bu ilk gelişinden sonra bir müddet için de Uşak'a gitmiştir. M. 1660 yılında ikinci defa bu kerre yerleşmek üzere Bursaya tekrar gelerek Şeker hoca mahallesindeki halvethanelerine yerleşmişlerdir. Biraz sonra ise Bursanın Arap Mehmet mahallesi sakinlerinden Elhaç Mustafa efendinin kızile evlenerek biri kız biri erkek olmak üzere iki evlada sahip olmuştur. [4]

M. 1671 yılında dördüncü Mehmet zamanında Lehistan seferiyle ilgili olduğu anlaşılan bir meseleden dolayı sadrı alıçavuşlarından Azbı ismindeki çavuşun fermanla Bursaya gelmesi üzerine yerine vekâleten halifelerinden Şenik zade şeyh Mehmet efendi tayin olunarak ilk menfası olan Rodosa gönderilmiştir.

Burada dokuz ay kaldıktan sonra serbest bırakılmış, Bursaya dönerek hankahlarına kavuşmuşlardır. Menakıp sahibi Lütfü efendiye göre bir müddet sonra kendisini çekemiyen-

[3] *Tuhfetülâsri fi menakıbulmısıri, Lutfu Ef. S. 30*

[4] *Aynı eser aynı sayfa.*

[5] ,, ,, ,, S. 50

ler yüzünden [6] bu kerre Midilliye nefyedildiğini görüyoruz. Burada ne-kadar kaldığını elimizde mevcut eser-ler bildirmemektedirler. Bu hususta Şemsettin Sami "Bazı akvali tasavvuf-karanesi üzerine, Vani efendinin sea-yetile Midilliye nefi olunmuş ve bade ıtlak olunarak Dersiadete vürutla Edirneye azimet ettiği halde, müteakı-ben Bursaya tebit olunmuş olduğunu söylemektedir. [7] Bursaya dönüşünde müddeti dolan Bursa kadısının temdi-di için devlete bir mazbata verdiğini imza için şeyhde gösterilen bu maz-bataya "Sefinesi tamamen dolmadıkça kapudan iskeleden demirini koparmak istemez,, şeklinde bir zeyille imza etmesile ilgili olduğu görülen bir meseleden ötürü ikinci defa Ahmet II. zamanında M. 1692 yılında veziri azam Baltacı Mehmet paşa canibinden gönderilen emirle tekrar ikinci defa Limniye nefyedilmiş ve bir sene sonra Ruhu Mısır mahfeli Aliye pervaz eyledi Eyliye Mısır efendi kasrı adni cayigâh

[6] Bursalı Mehmet Tahit "Saikai ka-derle Limniye ikinci izamlarında,, şeklinde işi kadere atfeder. Osmanlı müellifleri Cilt. 1 Niyazi maddeşi. Menakıp sahibi Lütü efendi Niyaziye çekemiyenler hakkında anın şu bey-tini zikreder :

Cemali zahir olsa tiz Celâli yakalar anı
Görürsün bir gül açılsa yanında har olur peyda
Bu sırdandır ki bir kâmil zuhur etse bu
alemdede

Kimi ikrar eder anı kimi olur peyda

[7] Şemsettin Sami Kamusulâlam Niyazi maddeşi.

beytinin gösterdiği üzere M. 1693 yılında burada ölmüştür. (8)

ESERLERİ

1 — Mevaidülrifan ve avaidülihsan : A-rapça olan bu eser bazı âyetlerin tefsirle-rinden, bazı makalelerden, mektuplardan i-baret olup kendi hal tercemesinin de bir kısmını havidir.

2 — Tefsiri Fatihai şerife, arabçadır.

3 — Devrei arşiye : Mebde ve miattan bahseder arapça bir eserdir. Bu eseri için Devrei arşiyeden her kim haberdar oldu ise Ol bilir ancak Niyazi ilmi irfan benim.

4 — Tesbii kasidei bere : İmam Buhey-rinin kasidei bere'lerinin tesbiidir, arapça olup matbudur.

5 — Risaletül tevhit — Türkçe bir ri-saledir.

6 — Şerhi esmailhüsna : Kelimei tev-hitle esmai hasnadan Allah, Ali, Hu, Kah-har, Hay, Azim, Hak, Vahit, Kuyum, Hamt, Ahat, esmai şerifelerinin tasavvuf dilile şerhi olan bu eser Türkçedir.

7 — Tefsiri Surei Yusuf : Bu da Türkçe bir risaledir.

8 — Es'elei vacubei mutasavvifane;

[8] Menakıp sahibi Lütü efendi "Mü-velliden Malatyavî, müsekkinen Bursavî, medfenen Limnevî dir" demektedir. Tuhfetül asrî fi menakıbil misri. Aynı eserde ölümüne dair muhtelif kimseler tarafından düşürülen şu beyitler vardır :

Alemi lahuta kendi şevkle bi iztibah
Dai pür şevk Hasip söyledi tarihini.

Pervaz edince ad ne dedim Nazim tarih
Canı azizi Mısır bir kumru gibi uçtu.

Sual cevap tarzında yazılmış tasavvuftan bahseden matbu bir risaledir.

9 — Şerhi nutku Yunus Emre: Yunus emrenin tasavvuf muasmmasından olan:

Çıktım erik dalına anda yedim üzümü

Bostan ıssı katyup der ne yersin kozumu beytile tasvir ettiği nutkun şerhidir.

10 — Divanı ilâhiyat: Osmanlıcadır, tasavvufidir. İlk musahhah nushası 1254. H yılında Mısırdı basılmıştır.

11 — Risalei eşratı saat: Alâmeti kıyametten, olan eşratı saatin ciheti ile enfüsiyesini mübeyyin Türkçe küçük bir risaledir.

12 — Tabirname: Bu da küçük bir risaledir.

13 — Risalei Haseneyn: Haseneyn hazretinin mübüvveti tarifiye ile nebi olduklarına dair küçük bir risaledir.

14 — Mektuplar: Bir çok mektuplarını havidir.

Bu eserleri içinde Divanı, Es'elei vacubei mutasavvıfane, Tesbi kasidei ber'e basılı olan eserleridir.

ŞİİRLERİNDEN

Bir göz ki anın olmya ibret nazarında
Ol dümenidir sahibinin baş üzerinde
Anadan doğma gözsüler kemahî görmez eşyayı
Niyazi veçhi dildarı ululebsardan sor.

MESŞUR GAZELLERİNDEN

Tecelli eyler ol daim Celal ve ki Cemalinden
Birin, hasılı cennet birinde nâr olur peyda

Cemali zahir olsa tiz Celâli yakalar anı
Görürsün bir gül açılsa yanında har olur
peyda

Bu sırdandır ki bir kâmil zuhur etse bu
alemdede

Kimi ikrar eder anı kime inkâr olur peyda
Veli Arif Celal içre cemalini görür daim
Bu haristanın içinde ana güzâr olur peyda
Ne sırdır ki iki kimse nazar eyler bu ekvata
Biri ancak görür darı bire diyar olur peyda
Görür ol kenzi mahfiden nice zahir olur eşya
Bilür her nefes suretten nice eşya olur peyda

Rodosta menfada iken gönlünü almak
için hediye yollarlar, dünya malına kayıtsızlığını,
hediyeyi bir yük olarak telakki ettiğini şu beyt ne güzel gösterir:

Evliya male tenezzül mü eder
Sıkleti nasa tahammül mü eder.

Eski Yunan filozofları tarafından söylenmiş olan: «İnsanın bilgisi ne kadar artarsa cehli o nisbette çoğalır» sözünü şu beytile ne güzel ifade etmiştir:

Şekli yoktur Niyazinin biri de kim niçin
Zahidin artıkça ilmi zühtüne gelür kesat.

Yine Şeyh Bedrettini Simavînin «Varidatı kübra» adındaki eseri için:

Mubittin ve Bedretlin ettiler ihyayı din
Derya Niyazi fusus enharıdır Varidat.

Eserlerinin hepsini gürmek mümkün olmadığınan bu kısım öz olarak Osmanlı müelliflerinden aynen alınmıştır.

Malatya Lisesinde Tarih Öğretmeni
İBRAHİM CENGİZALP

TARİH BİR TEKERRÜR MÜDÜR

Yazan: Osman ERBAŞ

Eski çağlardan zamanımıza kadar gelen olayları araştırırsak, Tarihin bir tekerrürden ibaret olduğu neticesine varırız. Yalnız dekor ve aktörler değişiyor.

Hadiseler arasında bu kadar benzerlik olduğu halde, İnsan oğulları maalesef ibret alarak tedbir bulmakta gecikiyorlar, Yer yüzü zaman zaman kan deryası ve yangın sahası olmaktan kurtulamıyor. Bu yüzden milyonlarca insan muztarip bir halde iniyor. Binlerce şehir harabeye yüz tutuyor. Bülbül diyarlarında baykuş sesleri, güzel ve lâtif rayiha ile serpilen güllerin yerinde barut ve leş kokuları yükseliyor.

Geçmişlere bir göz atalım:

Perslerin istilâcı başbuğu Daryus, büyük ordusu ile Anadoluyu ciğneyerek Boğazlardan Avrupa yakasına geçti, İskitler üzerine yürüdü. Karşılaştığı iklim ve iâşe zorluğu onu, Rusya bozkırlarından geri dönmeye mecbur bıraktı.

Büyük İskender ise aksi istikamette yola çıktı. Granik harbini yaptı. Kördüğümü bir lahzada parça parça ederek, Şimalî Suriye'ye geldi, İso'sta Kodaman Daryus'un 600000 kişilik ordusunu perişan ederek, yüzünü Mısra çevirdi. Oradan Erbil'e döndü.

Kazandığı zaferlerle Hindin bereketli topraklarına sahip oldu. Fakat ölümlünden sonra koca imparatorluk, kuruluşundan daha çabuk parçalandı.

Genç ve ateşli kumandan Napolyon, İtalyada, Mısırdâ, Avrupanın muhtelif yerlerinde, nihayet Moskova önlerinde nice destanlar yazdı. 400 bin kişilik ordusundan, ancak 20 bin askerle dönebildi. Anavatanına hasret çekerek, Atlas Okyanusunun dalgaları arasında sıkışan St. Helena adasında son nefesini verdi.

Daha evvel Haçlı seferleri diye anılan, Avrupanın Asyaya saldırışları da gayeden uzak bir netice ile bitti. Hülâsa bazen Doğu Batıya, bazen de Batı Doğuya hücum etti. Fakat değişmez bir hudut çizilemedi. Muhtarisler elinde Dünya çocuk gibi elden ele oynatıldı.

Lehistan kendini bilmiye başlıyalıdanberi, daima komşularının ihtiraslarına kurban edildi. 1772, 1793, 1795 tarihlerinde taksime uğrıyan Lehistan, birinci cihan harbinin sonunda kendisini toplar gibi oldu. Akıbeti meçhul bir yolda bu gün de aynı perdeler oynanmaktadır.

Hitler, yıldırım harplerile sahneye çıktı. Asırlarca müstakil yaşayan milletleri, birkaç saat içinde ortadan

kaldırdı. Fakat Moskova yolu, onu da, seleflerinin âkibetine uğrattı.

Neden böyle oluyor? : Harplerin sonunda imzalanan barışlar hakka dayanmaktan ziyade galiplerin emel ve ihtiraslarına yaranıyor da, ondan.

Dünya, muvazene siyaseti içinde bocalayıp duruyor. Eğer bu harbin sonunda da milletlerin tarihi, içtimai, Kültürel durumları düşünülmez, mağlûplar ezilir, galipler hoşnut edilirse, aynı perdeler 20 yıl sonra daha kanlı ve daha ezici bir surette tekerür edecektir. Hakikaten tarih hep tekerürdür. Fakat tekerür etmiyecek bir şey vardır. O da: Genç Türkiye'nin diğer Türk devletlerinden farklı oluşudur.

Bütün dünya bilir ki Tarihin dörtte üçü Türkler'in kalemıyla yazılmıştır. Dünyanın her tarafında Türklerin tesirleri ve izleri vardır. Nice asırlar Türkler Dünya hegemonyasını ellerinde bulundurmuşlardır. Nice Türk devletleri kurulmuş, yükselmiştir. Birçokları tarihten silinmiş ve yerlerinde nice yenileri fizilenmiştir. Bunları tetkik edersek, sönük başlar idâresinde uçuruma sürüklenen bu millet, kudretli şefler peşinde her devirde ve her yerde harikalar yarattı. Türk devletlerinin, kuruluş, yükseliş ve yıkılış sebeplerini başka yerde aramamalıdır. Şeflerine sadakatle bağlanmayı pek

iyi bilen bu milletin Tarihteki akışı şeflerinin kudretine bağlıdır. Âciz reislerin hataları yüzünden, pek çok Türk devletlerinin yıkıldığını görüyoruz. Fakat Türklerin esir yaşadığını henüz görmedik ve görmeyeceğiz. Koca Sokollunun dediği gibi bu millet traş edilen sakal gibidir. Kaybolan neslin yerinden, genç ve dinç filizler fışkırır. Hunlar, Göktürkler, Alanlar, Hazarlar, Avarlar, Peçenekler, Kumanklar, Oğuzlar, Kutluk, Türkeş, Karluk devletleri, Karahanlılar, Saman oğulları, Gazneliler, Tulun oğulları, Memlûklar, Selçuklar, Timur, Babur ve nihayet Osmanlılar hep iyi başlar idâresinde yükseldiler. Fena hükümdarlar yüzünden silindiler. Bugünkü genç ve imanlı Türkiye Cumhuriyeti de adı ve heyecanı içimizde yaşıyan büyük Atatürk'ün, iftiharımız olan sevgili İnönü'nün himmetleriyle kuruldu. Yükseliyor, durmadan, dinlenmeden yükselecektir de... Duraklama, gerileme, parçalanma devirleri bir daha tekerür etmiyecektir.

Cumhuriyet, Devletin en yüksek makamına en büyük Türk'ü getirecektir. Hâkimiyet bayrağı daima en bilgili, en tecrübeli ve en temiz Türk'ün elinde dalgalanacaktır.

Lise Müdür Muavini ve
Tarih Öğretmeni
OSMAN ERBAS

GERÇEK MASAL

Yazan ; MELÂHAT SEZENER

Büyükanne

Küçük kız

Çocuk - Büyükanne, bu gece derslerim erken bitti,

Kardeşim de annemle demin komşuya gitti. .
Oynamağa insan yok, uykumda hiç gelmedi,
Ne olursun nineciğim, bir masal söyle, haydi..

Nine - Peki, yavrum, söyleyim sana güzel bir masal,

Bu, öyle bir masal ki, değil sadece hayal . .
Peri yok, şehzade yok bu masalın içinde . .
Bir yer varmış eskiden bulunmaz eşi çinde .
Dünyanın bir yerinde böyle güzel il yokmuş,
Orada herşey pek bolmuş, yiyecek, yemiş
çokmuş. .

Her taraf yemyeşilmiş, ekinler öbek öbek,
Rüzgâr hafif esermiş, şarkılar söyliyerek. .
Yüce kavaklar dinler, eğilirmiş bu sestem,
Yalnız sevinç nağmesi duyulurmuş herkesten.

Suları billur gibi gürül gürül akarmış,
Bu sularda genç kızlar ellerini yıkarmış.

Işık gibi damlalar titretmiş avuçlarda,
Sıra dutlar uyurmuş köşelerde, uçlarda.
Meyvelerin altını yakuttan kayısılar

Dallarda ballanmış, cıvıltılı yansılar
Yükselirmiş dallardan . . kuşlar tatlı ötermiş,
Her avuş toprağından neşe, hayat tütermiş.
Çocukları doğruymuş, çalışkanmış, temizmiş,
Kadınları hep uysal, erkekleri titizmiş.
Gün gelmiş, herşey taşmış, yığın olmuş birikmiş
Yabancılar bu ile aç gözlemlerini dikmiş.

Yıllarca savaşmış, döğüşülmüş burada;
Herşey yıkılıp yanmış, harap olmuş arada . .
Bir toprak yığıntısı olmuş eski güzel yurt,
Kaplanmış mavi göğü kapkaranlık bir bulut . .

Yıllarca Türke özlem çekmiş söğütler, kuşlar,
Bülbüller ötmez olmuş, hiç susmamış baykuşlar
Açılmadan sararmış, solmuş bütün sümbüller,
Yüreğini bu dertle dağlamış koca güller,
En nihayet tükenmiş bu hazin yaşlı günler,
Yine şenlik başlamış, kırk gün süren düğünler.
Çünkü Malatya yine öz beğine kavuşmuş,
Yabancılar bu güzel ilden kaçmış, savaşmış.
Onarmışlar bu yurdu, rahatça oturmuşlar,
Ticaretle uğraşıp dükkân tezgâh kurmuşlar.
Yine yüz yıllar geçmiş, unutmüş baştakiler,
Soyu köklü milleti, güçlenmiş dıştakiler. .
Her iş bakımsız kalmış tütmez olmuş bacalar,
Uzak doğu ilini kimler arar, kim sorar ?
En nihayet dağılmış bu koskoca memleket,
Zevke dalanın sonu böyledir kızım elbet . .
O şerefli geç'n'ş hep tatlı bir- diğ' o'n'ı ,
Analar kara giymiş, taze kızlar saç yolmuş . .
Son nefesi verirken cennetten güzel vatan,
Ufukları ağartmış o beklenen nurlu tan . .

Bir anda bütün ulus bu güneşe sarılmış.
Anayurttan düşmanlar hep sürülüp atılmış.
Ondan sonra başlamış, yenilikler, devrimler,
Kılıçlar kına girmiş, hep çalışmış kalemler . .
Yeni dil, yeni tarih, yeni giyim, öz duyus,
Her şeyde iyi güzel, doğru düşünüş, buluş.
Yükselip gelişmişiz, unutulmuş karanlık,
Ebedi güneşlere kavuşmuşuz biz artık.

Çocuk-Biliyorum ben, nine bunları kim yarattı.
O güneşin (Mustafa Kemal) di büyük adı. .

Nine - (Heyecanlı) Evet, yavrum, (Mustafa
Kemal) di o kumandan

Bahtsızlığı yokeden, hepimizi kurtaran . .
Tam onbeş yıl yaşadık, gecesiz bir gündüzde,
Yürüdük hep milletçe cennet gibi bir düzde.
Sonra geldi elemli, acılı bir ayrılık,

Atamızı kaybettik, anlatamam ben artık. . .
(Sesi hıçkırıkla düğümleir)

Çocuk - (İçini çekerek) ogün biz de okulda
hep çocuklar ağladık.

Nine - Gönlümüzü unulmaz acılarla dağladık.
Bizden eti, kemiği ayrıldı Atatürkün,
Daima yaşıyacak o, yüreğinde Türkün . .
Onun can arkadaşı, her işinde yoldaşı,
Gözleri şefkat dolu bu beyaz saçlı başı,
Ulusa başbuğ yaptık, dındı bütün acılar,
Bu yerinde seçimi beğendi yabancılar.
İnönü zaferini ulusa kazandıran,
Lozan da Türk adını altın harfle yazdıran
O sevgili aziz şef, düşündü hepimizi,

Demiryolu döşedi dört yana dizi dizi . .
Fabrikalar açurdu, onarttı köyü, şehri,
Burasını şenletti o en büyük hemşeri,
Şimdi batı ilinden farkı yok Malatyanın,
Bu toprağın bağrında son uykuya yatanın
Hatırası yükselir, öğüncü ferahlatır

Bu doğu köşesini . . , ünü yüce bahadır
Milli şefin çok aziz babasıdır iyi bil,
O mezarın önünde saygıyla yavrum eğil !

Çocuk - Yatsın nurlar içinde Ulu Şefin babası,
İnönü sağ oldukça olmaz Türkün tasası . .

Nine - Varolsun, haşre kadar başımızda İnönü.
Bütün dünya tanısin Türkün üstünlüğünü . .

Melâhat Sezener

Bir Başarı Bayramından

Yazan : Suphiye CANDAS

Saat onaltıyı vurdu; Malatyadan, içimiz mahiyetini iyice tahlil edemediğimiz birtakım tathî hislerle dolu, ayrılıyor. Yolculuğumuz bir seyahat değil, bir davete icabet te değil, büyük bir başarının büyük sevincini beraber yaşamak arzusunun bizi sürükleyişidir.

İşte çeşitli güzellikleri atlayarak Akçadağa geldik. Misafirsever yavrular istasyondalar. Muntazam bir dizi halinde yolun kenarını kaplamışlar. Konuşmuyorlar konuşmuyoruz. Çünkü o anda duyduklarımızın tercümanı dilimiz değil, gözlerimizdir. Birşey söylesek bile, ancak, bakışlarımızdaki manayı zayıflatmış oluruz. Susuyor, sessizce ilerliyoruz.

Hafif meyilli bir yoldan yükseldik. Kenarlarını kavakçıklar sınırlandırmış minimini dut ve kayısı fidanları, kuruluşu dört beş sene evvelini geçmiyen Enstitünün adeta yapraklaşmış tarihidirler. Bunların ötesinde düzlüğe serpilmiş binalar görünüyor. İçlerindeki temiz ve samimi havayı teneffüs etmek için acele ediyor. Adımlarımızı sıklaştırıyoruz.

Üstü bayraklarla süslenmiş bir kapıdan içeri girdik. Yanda, yeşil duvarlı yeşil perdeli, ve yeşil örtülü öğretmenler

(Dileğine ermişler) odası dikkatimizi çekiyor. Kızlarımızın dikiş odalarını, sırasında müsamere de verilebilecek yemek salonunu, yapıları henüz bitmemiş sınıfları da dolaşıyoruz.

“Haydi Ziraat Bahçesine” diyorlar. Akşam güneşinin büyüğü ışık serpintileri ve etrafın çeşitli yeşillikleriyle süslenen bir yoldan, insana bitmiyecek hissini veren bir düzlükten ilerliyoruz. Nihayetinde, ellerindeki bakır kupalarla ayran sunan, Enstitünün yetiştirdiği, halis köy kızı vasfını taşıyan fidanlarımız karşımıza çıkıyor. Temiz ellerindeki kalaylı kupaları alıyor, mukaddes bir şeyi içer gibi içiyoruz.

Artık akşam olmuştur. Üzerleri, kalaylı bakır tabaklar, esmer renkli özlü ekmeklerin süslü masaların çevirdiği meydanındayız. Meydanlığın ortasında, yüksekte, elektrik ampullerinin arasında bayrağımız dalgalanmaktadır. Gelenler Türklüğe has bir misafirperverlikle yemeğe çağırılmaktadırlar. Artık oturulmuştur. Genç kız talebelerin oraya buraya koştukları, servise hazırlandıkları sırada birden bir sürprizle karşılaşıyoruz: kendilerini gönülden kutlamak duygusu ile gelenleri yalnız bırakmak istemiyen sı-

cak kanlı köy çocukları sessizce sahaya geliyorlar. teker teker misafirlerin karşısındaki yerleri alıyorlar. Samimi bir hava ve köyü tam manasıyla yaşatan davul zurna seslerinin ahengi içinde dizi dizi ılık damlalarının altında yemeği bitiriyoruz.

Sıra sevinç tezahürüne gelmiştir. Candan söylenen bir İstiklal marşının müteakip okul ve maarif müdürlerinin hepimizi ilgilendiren sözleriyle de göğsümüz kabarıyor. Milli heyecanımıza Enstitünün çatısı altında kafalarını ve gönüllerini birleştiren bir çiftin nışan törenlerinin verdiği zevk te karışınca, ruya kadar tatlı, ruyâ gibi akıp giden dakikalarda kendimizi unutuyoruz.

Kız ve erkek talebelerin davulun ahengine uyarak elele tutuşup duya duya, seve seve oynadıkları oyunlar, çektikleri halaylar, ve sonra dekorsuzluğa, sahnesizliğe perdesizliğe rağmen, hakiki köy hayatını yaşamaları, rollerini benimsemeleri, sadelik ve ta-

biilikleri sayesinde muvaffakiyetle temsil ettikleri piyesleri. Piyesten sonra muhtelif sazlarla çaldıkları, kalplerinden gelen seslerle söyledikleri türküler, toplamı yüzyetmiş bulan mezunlara yuvalarından ve küçük kardeslerinden ayrılmının verdiği ızdırabın izharı. Küçüklerin duyuşları, yurtseverliklerini duyuran şiirleri. Gecenin derinliği içinde misafirleri yol boyunca ve istasyonda tren kalkıncıya kadar sazla uğurlayış...

Bunların hepsi. üzerinde ayrı ayrı durulmağa değer mevzular... bütün bunlarda Türk köylüsünün içten duyusu, yurtseverliği, karakterinin sağlamlığı, güzel sanatlara istidadı ve misafirperverliği saklı...

Yuvalarından yakın bir zamanda ayrılacak, yurdun dört köşesine dağılacak Akçadağ Köy Enstitüsü mezunlarının başarılarını şimdiden görür gibi oluyor ve şimdiden sevincimizi izhardan çekinmiyoruz.

SUPHIYE CANDAS

V E D A

Aynı gaye, aynı hisle biz burada buluştuk.

Anne, baba ve kardeş sevgisiyle alıştık.

Yurt ve Ulus uğruna beraberce çalıştık.

Beklediğimiz güne bizler artık ulaştık . . .

Eskileri kaldırıp yeni kuranlardanız,

Biz dünyalar durdukça daim duranlardanız,

Ağır vazife daha yeni düştü bizlere,

Elveda demek için dil varmıyor sizlere,

Hem neş'e hem de keder bugün geldi yüzlere,

Neş'eyle ayrılmak kuvvet verir dizlere.

Eskileri kaldırıp yeni kuranlardanız,

Biz dünyalar durdukça daim duranlardanız.

Bizler birer fidanız, meyve veriniz Yurda,

Acap fırsat düşer mi cahillik denen kurda ?

Köyleri kurtaracak nesil yetişir burda,

Burayı unutmak yok, deriz kökümüz orda.

Eskileri kaldırıp yeni kuranlardanız,

Biz dünyalar durdukça daim duranlardanız.

Bizler bu ulu kökün, yetişkin bir dalıyız,

Bizler kökii geçmeyen, bu yurdun öz malıyız,

Hepimiz Milletimin fedakâr kurbanıyız.

Oniümüze geçilmez, hızımız çok büyük hız.

Eskileri kaldırıp yeni kuranlardanız,

Biz dünyalar durdukça daim duranlardanız.

Sizleri unutmayız, unutmayınız bizi,

Acaba hangi betbaht kalbinden siler sizi;

Kayıp etmek imkânsız da gösterilen bir izi,

Sizler neş'eli olun neşelendirin bizi.

Eskileri kaldırıp yeni kuranlardanız,

Biz dünyalar durdukça daim duranlardanız.

Hakkınızı helal edin . . . biz artık gidiyoruz . . .

Canınıza sağlıklar temenni ediyoruz;

Tanrıdan kolunuza kuvvetler diliyoruz;

Hakkınızı helâl edin . . . Biz artık gidiyoruz . . .

Eskileri kaldırıp yeni kuranlardanız,

Biz dünyalar durdukça daim duranlardanız.

Akçadağ Köy Enstitüsü mezunlarından

264 No.lu

NAFİZ KIZILDAĞ

ANADOLUDAN SELÂM

Şair AHMET TUFAN ŞENTÜRK'e

Anadolu ülkesinden
Selâm size, selâm size,
Fatmasından, Ayşesinden
Selâm size, selâm size.

Bahçesinde güllerinden,
Şaklıyan bülbüllerinden
Samimî gönüllerinden,
Selâm size, selâm size.

Kışın karlı dağlarından
Yazın yeşil bağlarından,
Kahraman otağlarından,
Selâm size, selâm size.

İğde kokan köylerinden,
Bozuk düzen evlerinden,
Gedâsından, beylerinden,
Selâm size, selâm size.

Sorarsanız selâm nerden?
Acap kimden, hangi yerden?
Dilek köyünde Ömerden,
Selâm size, selâm size.

ÖMER ERDOĞAN

TÜRK ATA SÖZLERİNİN PSİKOLOJİSİ

Yazan : Muhtar ERDEMER

Ata sözlerinin tarihi ve sociologique tetkiki :

Ata sözleri, söyliyeni malûm olmadıği için bütün bir cemiyete ait olan, adeta cemiyetin müşterek bir manevî mülkü mahiyetinde bulunan bir şey olduğı için onların tetkiki cemiyetin örf ve adetlerinin, manevi medeniyetin tetkiki demektir. Bundan dolayı ata sözlerinin muhtelif devirlerde geçirdiği şekilleri mütalea etmek meselâ : Göçebe devirde, istilâ devrinde, imparatorluğun teşekkülü zamanında, ricat ve inhitat zamanında veya aynı devrin muhtelif içtimai sınıfları arasında atasözlerinin geçirdiği tahavvülleri tetkik etmek içtimai bir müessesenin tekâmülü tarihini yapmak demektir.

Bu tetkikler yukarıda zikrettiklerimize istinat edeceği gibi bundan sonra gelecek olan psychologique tetkiklerde de esas vazifesini görürler.

(Necip Asım)ın (Eski savlar) ismindeki küçük eseri bu neviden tetkiklere yegâne nümunedir.

Ata sözlerinin psychologique tetkiki :

Yukarıda verdiğimiz izahattan anlaşılır ki atasözlerinin sureti umuiyede insan mizaçları, seciyeleri ve muh-

telif ruhî vasıflarına göre tetkik edilebilmesi için evveleminde onların lisanî, tarihî ve içtimai noktai nazarlardan tetkik edilmiş olmaları lazımdır. Çünkü içtimai şartlardan müstakil olarak nazarı itibare alabileceğimiz mücerret bir insan şuuru yoktur. Şuur hadiselerinin tetkiki esnasında mutlaka onların bezendikleri harici manzaraları ve bu münasebetle onların dahil bulundukları içtimai muhitin şeraitini nazarı itibare almağa mecburuz.

Psychologique noktai nazardan atasözlerini tetkike başladığımız zaman orada evvelâ iki noktayı birbirinden ayırmak muvafık olur.

Birincisi : **Ferdî seciye.**

İkincisi : **İctimai seciye.**

Ferdî seciye deyince içtimai şartlar nazarı itibara alınmaksızın doğrudan doğruya ferdin uzviyen ruhî bünyesini ve bu bünye üzerinde teessüs eden ruhî vasıfları anlamalıyız.

Ferdî seciyeyi üç noktai nazardan tetkik edebiliriz :

A - Yaşa göre : Filhakika, ferdi seciye çocuk, müâhik, kâhil, ve ihtiyara göre değişir. Buluş yaşı, içtimai vazifelere fiilen duhul yaşı, yorgunluk ve inziva yaşı hayatı ruhiyenin heyeti mecmuası üzerinde tesir icra

eden ruhî ihtidalar (conversion) teşkil eder. Bundan dolayı atasözlerinin kıymet ve rağbet kazanması noktai nazardan da yaş psikolojisinin tesiri vardır.

B - Mizaçlar ve ruhî bünyelere göre: Filhakika yaşlardan mâdâ insanlar doğuş itibarile birbirinden çok farklı ruhî bünyelere ayrılırlar.

Eskiden mizaçlar Demevî, Safravî, Asabî, Lenfavî diye ayrılırdı. Bugün bu tasnifin ehemmiyeti kalmamış gibidir.

Bunun yerine daha esaslı ve dahili gудde ifrazatına müstenit (Biyo-psikolojik) tasnif kaim olmuştur. Onlara göre mizaçlar başlıca beş zümreye ayrılırlar:

1 - Panaroya : Vasfı mümeyyizi içtimaî intibaksızlık, nefsine fazla kıymet vermek ve romanitik görüştür.

2 - Şizoidi : Vasfı mümeyyizi içine kapanmak, cemiyetle irtibatını gaip etmek, hasılı kapalı adam olmaktadır.

3 - Sikloyidi : Yahut devri mizaç olup vasfı mümeyyizi muhite ifrat ile merbut olmak, içtimaî muhitin tahavvüllerine tabi olarak mütemadiyen tahavvül etmek, hasılı mütehavvül ve açık adam olmaktadır.

4 - Mütehayyil (Imaginatif) tip: Vasfı mümeyyizi muhayyelevi fartı inkişaf ve bütün mükümlerinde ifrat ve mübalağaya istidattır.

5 - Müteheyyiç (Emotif) tip:

Vasfı mümeyyizi mütemadi ve taşkın bir teheyüciyyet halinde olmasıdır. Alelade ahvalde bu nevi insanlara (İpomanyak) denir.

Bu muhtelif tipler normal insanları gösterir. Bunların muhtelif nisbet ve derecelerde ifrata doğru gitmesi a-normal insanı hatta mecnunu vücuda getirir. Bizi burada alâkadar eden tip normal tiptir.

C - Cinse göre : Filhakika ferdi mizaçlar ve seciyeler mevzuun erkek ve kadın olmasına göre de değişir. Çünkü yaş ruhi tahavvülleri, ihtidalar iki cinste ayrı ayrı tezahürat gösterdiği gibi yukarıda zikrettiğimiz mizaçlar da her cinste ayrı manzaralar arzeder. Bundan dolayı buluş, ihtiyarlık, ilah tahavvüllerini ihtiva etmek üzere ayrı bir kadın psikolojisi mevcuttur. Ata sözlerinin tetkikinde bu cinsi psikoloji farklarını nazarı itibare almak icap eder.

D - Ferdi seciyelerin bir de meşur hayatlar arasındaki farkı nazarı itibare almak lâzımdır. (Freud) Çinsi ruhiyatın tetkiki ile ata sözlerinin nasıl tenvir edilebileceğini son zamanlarda yazdığı (Les mots d'esprit dans ses rapports avec l'inconscient) yani (tekerlemeler ve gayrı meşur ile münasebeti) ismindeki eserinde göstermiştir.

Bundan başka (Yung) da (Libiyd) ismindeki büyük eserinde aynı surette edebiyat ve atasözlerinin tahliline

büyük bir ehemmiyet ayırmıştı. Bu nevi tetkikat henüz yeni olduğu için büyük neticeler beklemek kabil değilse de bilhassa (Argo lisanı) ve kaba halk ata söylerinin tahlili hususunda bu usulden ileride çok büyük istifadeler edileceği muhakkaktır.

Ata sözleri, bir de içtimai seciyeye nazaran tasnif edilebilir. İçtimai seciye denince ruhi hayatımızın içtimai

muhte ve onun muhtelif şekillerine intibak neticesinde aldığı hususiyetler ve tenevvüler anlaşılır İçtimai seciye, ferdi seciyeden oldukça farklıdır. Orada biz bazan ferdi seciye itibarile muhtelif tipe dahil olanları aynı tip içerisinde toplayabileceğimiz gibi, bazan da aynı tipe dahil olanları muhtelif içtimai tiplere ayırabiliriz.

SANAT VE İŞÇİLİK

Yazan: Süreyya ÜLGÜRAY

1939 hârbinin memleketlerle muvasalamızı kestiği şu buhranlı zamanlarda bir çok malzemenin yokluğunu acı bir şekilde hissediyor, muhakkak endüstrileşmenin lüzum ve ehemmiyetine her zamankinden daha ziyade kani bulunuyoruz.

Endüstrileşme bizi yalnız daha üstün bir refah derecesine ulaştırmak, ve varlığımızı korumak için gerekli vasıtaları temin etmekle kalmaz, aynı zamanda insan kaynaklarımızdan iyi faydalanma imkânlarını da temin eder. Tamamiyle makineleşmiş bir ziraatin iptidai vasıtalarla çalışma ziraat sistemine göre aynı mahsulü elde etmek için muhtaç olduğu işçi sayısı şüphesiz daha azdır.

Biz geniş ülkemizin her köşesinde en büyük geliri temin etmek için insan enerjisini en verimli kullanmak zorundayız. Yurt müdafaası için ayakta ve hazır bulunduğumuz şu sırada muhtelif iş alanlarında beliren boşluğu doldurmak, enerjimizi yüksek menfaatlerimizin icaplarına uygun bir şekilde kullanmak için büyük adımlarla endüstrileşmek, yani makineleşmek yolunda koşmak mecburiyetindeyiz,

Büyük fedakârlıklarla kurduğumuz

ve ileride kuracağımız fabrikalarının ecnebi ülkelerdeki benzerleriyle müsavi ve iktisadi şartlar altında aynı verimle çalışabilmesi için endüstri bakımından bünyemizin yeter derecede sağlam olması icabetmektedir.

Millî endüstrimizin iskeletini; fabrikalarımızı kuran, bunların içerisinde çalışan teknik elemanlar teşkil eder. Bu elemanların çok sayıda ve iyi vasıfta yetiştirilmesi için hepimizin elbirliği ile çalışmamız ve bu branşa atılan gençleri üstün tutmamız ve onları teşvik etmemiz lâzımdır. Faal endüstri hayatının en lüzumlu unsurları arasına yurt çocuklarının en seçkinlerini katabilmek için çocuk babalarına şu satırlarımla yurt menfaati ile yurtdaş menfaatinin birbirine uygun bulunduğunu hatırlatmayı bir borç bilmekteyim.

Osmanlı imperatorluğunun bütün benliğimizde yarattığı en kötü zihniyetlerden ve bütün halkımızın dimağında yer ettiği en sakat düşüncelerden biri de, endüstriyi ve ona bağlı olan sanatkâr ve işçiyi, içtimai vasıfların en alt tabakasında görmek ve ona düşkün bir insan muamelesi yapmaktır.

İşte bu ters görüş Osmanlı İmpa-

ratorluğunun tamamen Orta Çağa bağlı bırakmış ve buna mukabil Avrupanın bir çok memleketlerinde büyük sanayi müesseseleri kurulurken memleketimiz maal'esef küçük el sanatlarıyla iktifa etmeye mecbur kalmıştı.

Bir yandan hayatîyetini kaybetmiş, taşlaşmış ahret ilmini öğreten medreseler, bir yandan talebele ine devlet memuru olmaktan başka bir istikbâl temin edemiyen rüşdiyeler, memlekette modası geçmiş fikirleri beslemiş ve uzun yıllar gençliği mistik bir ruh içinde yaşatmıştı. Osmanlı imparatorluğu bu kıt görüş içinde yıkılıp gitti.

Son nefesinde bile ocağının başında demir döven bir ustanın, Babalide kamyş kalemle müzekkere tesvit eden bir kâtip efendiden üstün olduğunu anlayamadı. Fakat ona kurtuluş için bu anlayış lâzımdı.

Yeni Türkiye büyük ve acı tecrübeler geçirdi. İstiklâl savaşında benliğini kurtarmak için yalnız başına kaldı. O zaman memlekette bir endüstri kurulmasının her bakımdan ne kadar ehemmiyetli olduğu, ilk defa efkârı umumiyei büyük bir memleket meselesi olarak alâkalandırdı. Bu manevi alâka memlekette teknik müesseselerin muvazeneli bir şekilde gelişmesini kolaylaştırdı. Son dünya harbinin iç piyasada doğurduğu muhtelif buhran-

lar bütün millette en ufak bir ihtiyacın bile memlekette kurulacak bir çok sanayi şubelerinin mahsulleriyle karşılanmasından başka yapılacak bir şey olmadığı fikrini tamamen kökleştirdi. Bu fikirlerle Yeni Türkiyenin her sınıf halkı büyük bir kurtuluş sırrına ermiş oluyordu. Bu memlekette bundan sonra Sanatkâr ve İşçinin bir mevkii olmuştu.

Herkes biliyor ki :

Memleketin yükseliş hamlesinde, refaha, saadete kavuşmasında münevverin olduğu kadar işçinin de büyük bir hissesi vardır. Ancak işçinin kuvvetli kolu, düzgün kafası, sağlam ruhu ve imanlı çalışması bize yeni ufuklar açabilecektir. Bu anlayış memleketimizde sanayiî gelişmesi, tekniğin ilerlemesi için varılması lâzım gelen en esaslı manevî bir merhaleidir.

İşte : bu imanladır ki : Cümhuriyet devrinde fabrikalar kurduk, teknik ve endüstri sahalarında büyük işler başardık.

Asırlardanberi, içimize sinmiş ve bizi miskin bir hale koymuş olan Sanatı ve işçiyi hakir görme zihniyeti garbîn insana hayret veren ilerleyişi karşısında ruhumuzda bir aciz ve (kendini aşağı görme - nefse itimatsızlık) hissini yaratmıştı. Kendi benliğimizdeki kudretle bu gibi işleri yapacağımıza hiç bir vakit güvenememiştik. Fakat bugün içimiz-

deki bu his eskisi kadar korkunç değildir. Kendini Sanat ve Tekniğe veren her Türk gencini gördükçe yabancı gıdalarla beslenerek asırlarca ruhî kabiliyetimizi sakatlamış olan bu kötü hislerin azaldığını görmekteyiz.

Bu gün karşılaştığımız her hangi bir iktisadî zorlağın hikmetini mazideki ihmâlimizin Sanat ve Endüstriye az kıymet verdiğimizde aranıyoruz. Bu bakımdan kendi kendimize yeterlik hususundaki hedefimize erişmek için daha pek çok gayret sarfetmekliğimiz icabettir. Bu vaziyet çalışkan ve azimli gençlerimiz için yurdumuzda gerek şahsî ve gerekse mevcut iş müesseselerinde çalışmak suretiyle pek çok muvaffakiyet imkânlarının mevcut olduğuna kuvvetli bir delil teşkil eder.

Artık gençlerimizin klasik tahsil kadar meslek ve teknik tahsiline de ehemmiyet vermeleri için bir çok haklı sebepler vardır. Hükûmetimizin iktisadî ve iş sahasında temin

etmiş olduğu büyük inkişaf lar gayet tabîî olarak her dereceli meslek adamlar ile teknik elemanlara karşı duyulan ihtiyacı geniş ölçüde artırmış ve artıracaktır.

Şu halde : artık gençlerimiz, istidat ve kabiliyetlerle mütenasip olarak teknik branşta diğer meslek lere nazaran daha fazla muvaffak olacaklarını göz önünde tutmalıdır lar.

Yeni Türkiyeyi iş ve işçilik hayatına atılmış bu gençler kuracaklardır. Asırlardır memleketin topraklarında gömülü yatan zengin, çeşitli servet menbalarının kıymet almak için bekledikleri teknisyenler onların arasından çıkacaktır. Bu istek biz yurdumuz için olduğu kadar gençlerimizin mensup oldukları ailelerinde menfaatlerine uygundur.

Dünya yüzeyi üzerinde varlığımızı, istiklâlimizi koruyabilmek için Sanat ve Endüstri sahasında kuvvetli olmamız artık inkâr edilemez bir hakikat olmuştur.

Malatya Folkloru

Arapkir Düğünü

Yazan : ŞEMSİ BELLİ

Orta Anadolunun en güzel vilâyetlerinden biri olan Yeşil Malatyamız, Folklor bakımından da hayli zengindir. Bununla beraber bu güne kadar ne etraflı bir Folklor tetkikatı yapılmış ve ne de memleketimizin edebi faaliyetini anlatan esaslı bir kitap neşredilmiştir.

Halkevimizin bu ay başında teşebbüs ettiği Folklor derlemesi için köylere çıkan ülkü arkadaşlarımız şüphesiz ki bol bir malzeme ile dönekler ve Malatyamızın bir çok hususiyetlerini bu vesile ile ortaya koymuş bulunacaklardır.

Folklor ve halk edebiyatı ile uğraşan bu aydın arkadaşlara Malatyamızın uzak köşeleri hakkında birer malzeme teşkil eder ümidile bu notlarımı Fıratta yazmayı uygun buldum.

Bu defa Vilâyetimizin en güzel kasabalarından biri olan Arapkirde Düğün ve o muhitin belli başlı âdetlerini göreceğiz.

1) Kız istemek :

Evlenecek gencin ailesi, oğullarına uygun buldukları bir kızı istemeğe karar verirlerse ilk evvelâ kadınlar görücü gider, kızı görürler. Evlenecek

çocuğun annesi ve kızkardeşinden ibaret olan bu görücülere "Dünürcü" denilir.

Kız evi ile oğlan evi mutabık kalır da nişan yapmayı kararlaştırırlarsa muayyen bir müddet tayin ederek nişan hazırlığına başlarlar.

2) Nişan :

Oğlanın babası, komşuları ve akrabaları toplanarak Perşembeye şerbet içmek için (Bu olayın Perşembe günü yapılması adettir.) Kız evine haber salarlar .. Perşembe günü oğlan evi kız evine gider. Her iki tarafın akraba ve davetlileri huzurunda hoca, kızı üç defa babasından ister; "verdim" cevabı alınır alınmaz yemek sofraları kurulup yemek yenilir. Yemekten sonra şerbet içilir. Oğlanın yakın akrabaları kızın babasının elini öperler; bu merasime "SAKAL ÖPME" denir, Sakal öpmeyi müteakip oğlan babası, kız için getirilen nişan ziynetini (Bilezik, Kemer, Altın, Küpe, Gerdanlık v. s.) takdim eder. Buna da "EL ÖPME" denir.

Bu merasimin haftası olan öbür Perşembeye, kız evinden oğlan evine bir sini baklava, kayın pedere, kayın valideye, görümüne ve elti'lere muna-

sip armağanlar gider. Buna "YOL" denilir. Bu işler bittikten sonra komşular ve uzak misafirler tekrar "Hayır olsun" demeye gelirler.

3) D $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ n:

D $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ n — nişan merasiminden sonra — her iki tarafın kararlaştırdığı muayyen bir müddette yapılır. Bu iş de sırasile şu şekilde yapılır: Evvelâ kızın elbisesi oğlan evinde bohçalanaarak (Bu bohçaya nişan denir) altın ziynet eşyasıyla (ölümlük), bir adama verilip, kız evine yollanır. Kız evi, bu malzemeyi getiren adama - Etmüstesna - yemek yedirir. Bahşiş verip savarlar.

D $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ n günü kararlaştırıldıktan sonra hazırlıklar Başlar. Kız evi gelinin tedarikine bakar. Yataklar kaplanır, her şey hazırlanır ve bu suretle "CİHEZ" düzülür.

Kız evine komşu olan halk, muhtelif hediyeler (yazma, fanila, mendil v.s.) gönderir. Bu hediyeler "SERÇÜ" diye teşmiye edilir. D $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ ne ancak serçü gönderenler çağrılır.

Bu sırada oğlan evi, bir koç, bir torba kına, ve bir miktar şeker hazırlıyarak kız evine gönderirler. Buna da "Kınaya Haber" denir. Bundan sonra artık davetliler çağrılır.

D $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ nler, ekseriya Çarşamba ve Perşembe günleri yapılır. Pazartesine kıza ilk kınayı yakarlar. Bu "HAMAM KINASI"dır. Müstakbel gelin ağlar vaziyette başını elleri içine alarak kınacının önüne çöker. Kınayı

mes'ut bir kadının vakması şarttır. Kadın, kınayı yakarken bir taraftan da türk $\ddot{u}$ söyler:

*Yakın gelinin kınasını
Anası çeksin belâsını,
Çağırın hanım halâsını,
Kızım kınan kutlu olsun!*

.....

Salı günü kızın yakın bir akrabası, onları hamama davet eder. Kız evi, zenginse hamama çalgı ile gidilir. Gelinin başına bir duvak örterler. Hamama girerken def çalınır. İki tasın içine renkli mumlar dikilerek, gelinle birlikte göbek taşının etrafı üç defa dönülür.

Kız, yıkandıktan sonra aynı merasimle eve getirilir. Artık d $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ n yaklaşmıştır. Kız evi, oğlan evi durmadan çalışır, dinlenmeden işlerler.

Çarşamba günü oğlan evinden d $\ddot{u}$ ğ $\ddot{u}$ ncüler, davulcular ve bütün davetliler atlarla kız evine yollanırlar. Sağdıç en öndedir.

Kız evine vasıl olunduktan sonra sağdıç tarafından ve kız tarafından kalkan iki kız müstakbel gelini getirirler. Gelinin ayağı altına - sağdıçın getirdiği - bir top ipekli sermek adettir.

Gelin, gene ağlar vaziyette gelerek sağdıçın önüne diz çöker. Bir tanesi de elinde bir kap kına tutarak sağdıca uzatır.

Defciler, hem çalmakta hem de söylemektedir:

*Atladı geçti eşiği,
Sofrada kaldı kaşığı,
Büyük evin yakışığı
Kızım kınan katlu olsun!*

.....

Gelin ağlar. Başı eğik, kirpikleri yaşlıdır... Fakat defci, söylemekte devam eder. Ve, oğlan evinin cefalarını şimdiden müjdeler:

*Gelin ederler seni el gibi
Dikerler ortaya ince mum gibi,*

*Elekten elerler un gibi,
Şen babanın evi şen olsun!*

.....

Sagdıç gelinin elini tutar. O, elini sıkarken öbürü de okşıyarak açmaya çalışır ve kınayı yaktıktan sonra o-dasına gönderir. O gün bütün davetliler, kız evinde yemek yedikten sonra, davul-zurna ile beraber geri giderler.

(Souu var)

ŞEMSI BELLİ

Kısa Şehir Haberleri

Halkevi Köy Gezisi

Halkevimiz şehir yakınında bulunan Orduzu köyüne bir köy gezisi tertip etmiş ve bu geziye temsil, ar, sosyal yardım şubeleri azası da iştirak etmiştir. Değerli doktorlarımızdan Mustafa Saraç, Zeki Balı, Abdürrahman Somay, diş tabibi Cevdet Güray meslekleri dahilinde yüzlerce hastayı muayene etmiştir, fakir olanlarına bedava ilaç dağıtmışlardır. Maarif Müdürümüz Şevket Tezel, ilköğretim hakkında güzel bir konuşma yapmış ve Sanat Enstitüsü öğretmenlerinden teşkil edilen yeni temsil heyeti (Yurdum için) piyes'ni muvaffakiyetle temsil etmişlerdir. Öğretmenlerden ibaret bir heyet ilk Malatyanın kurulduğu Arslantepe hafriyat mahallini ziyaret ederek geç vakit ayrılmışlardır, bu gezi her bakımdan çok faydalı olmuştur.

Aile Toplantısı

1-10-944 gecesı Halkevi salonlarında bir aile toplantısı tertip edilmiştir. Bu toplantıya şehrimizde bulunan Halkevleri yüksek danışma heyeti azalarından Trabzon mebusu Süreyya Anamur, Diyarbakır mebusu Osman Ocak, Niğde mebusu Hüseyin Ulusoy da şeref vermişlerdir. Çok samimi bir hava içinde geçmiş olan bu kalabalık toplantıda: yerli sazlarla mahalli şarkılar terennüm edilmiş ve milli oyunlar oynanmıştır. Davettilere çay, kahve, her çeşit meyve ikram edilmiştir.

Spor Müsabakaları

Halkevimiz spor şubesi azaları, başkan Ahmet Fırat'ın reisliğinde Pınarbaşı mevkiine bir yaya gezi tertip etmiş ve orada yüzme müsabakaları yapmıştır. 30 Ağustos

Zafer bayramı münasebetile de Demir Spor sahasında çeşitli bir atletizm müsabakaları tertip etmiştir, müsabakalar çok heyecanlı geçmiş ve binlerce seyirci hazır bulunmuştur.

Av gezileri

Evimizin himayesinde kurulmuş bulunan Avcılar Kulübü azaları, muhtelif tarihlerde yakın ve uzak köylere bir çok gezi tertip etmişlerdir.

Törenler

24 Temmuz Lozan günü ve 26 Eylül Dil bayramı, Evimizde pek kalabalık bir toplantı halinde kutlanmıştır. Her iki törende kurslar şubesi başkanı kıymetli öğretmen Melâhat Sezener güzel birer söylev vermiştir.

Yeni Halkodaları

944 senesi zarfında vilâyetimiz dahilinde yeniden 42 Halkodası daha açılmasına karar verilmiştir. Değerli Valimiz Ahmet Kınık, şimdiden 30 yerde yeni Halkodası binası inşaatı için kaza ve nahiyele kati emirler vermişlerdir. C. H. P. Genel Sekreterliği yüce makamı da inşaat ve tesisat için 22500 lira mühim bir yardımda bulunmuşlardır. Her tarafta inşaatla hızla devam edilmektedir.

Okul inşaatı

Maarif Vekâleti tarafından yaptırılmakta bulunan Lise binası inşaatı, hususi idarece İsmetpaşa caddesi üzerinde yapılmakta bulunan asrî ilkökul inşaatına gece ve gündüz devam edilmektedir. Her iki okulun pek yakında imalı ilk ve orta öğretim ihtiyaçlarını tatmin edecektir.